

Földváry A. (1941, 1943): *A Bauxit és Vasércbánya Kft. Igazgatóságának (levél formátumú szakvélemény). Hungalu Adattár*

Gömöri J. (1985): *Lovasnépek vaskohászata Pannóniában. in Az Óshazától a Kárpátokig szerk.: Szombathy Viktor, Franklin Nyomda, Budapest*

Gömöri J. (1994): *A 9-10. századi vaskohászat in Honfoglalás és régészet szerk. Kovács László. Balassi Kiadó, Budapest*

Győrffy Gy. (1977): *István király és műve. Gondolat Kiadó, Budapest*

Hauer, Karl (1863): *Die wichtigeren Eisenerzvorkommen in der österreichischen Monarchie und ihr Metallgehalt. Wilhelm Braumüller K.K. Hofbuchhandler, Wien*

Hála J. (1990): *A porlót dolomit bányászata és hasznosítása Píllsvörösváron. MÁFI Évi Jelentés 1988-ról*

Heckenast G. (1970): *Fejedelmi (királyi) szolgáltatók a korai Árpádkorban. Akadémia kiadó, Budapest*

Heckenast G., Nováki Gy., Vastagh G., Zoltay E. (1968): *A magyarországi vaskohászat története a korai középkorban. Akadémia Kiadó, Budapest*

Heckenast G. (1980): *A vashámor elterjedése Magyarországon (14-15. század). Történelmi Szemle 1980/1.*

Heckenast G. (1985): *A vaskohászat technikai szintje Magyarországon a 16-18. században. Századok 1985. 4.*

Heckenast G. (1988): *Magyarország vasérc-bányászata és vastermelése 1526-tól a 18. század végéig (in Közlemények a magyarországi ásványi nyersanyagok történetéből II. Miskolc, NME*

Herényi I. (1996): *Magyarország nyugati végvidéke, Argumentum kiadó*

Kasnyik J. (1940): *A további bauxitkutatások szempontjából számbajöhető körzetek kijelölése a Tapolcai Bánya R.T. zárkutatmányi területén. Hungalu Adattár*

Kiss L. (1988): *A földrajzi nevek etimológiát szótára. Akadémiai Kiadó, Budapest*

Kispatić M. (1912): *Bauxite des kroatischen Karstes und ihre Entstehung. Jahrbuch f. Mineralogie etc. Bd. XXXIV.*

Kormos T. (1927): *Jelentés a Pílls hegységben f.évi április hó közepétől május hó derekáiig végzett bauxitkutatás eredményeiről (kézirat) MAT Adattár*

Kun B. (1996): *Vas- és mangánbányászat. in A magyar bányászat évezredes története II., OMBKE kiadvány, Budapest*

Makkay J. (1987): *Utószó. in Stuart Pigott Az európai civiltizáció kezdetei. Gondolat kiadó. Budapest*

Morvai G. (1966): *Ásványtelepeink földtana. Műszaki Kiadó, 1960*

Papp K. (1915): *A Magyar Birodalom vasérc és kőszénkészlete, Budapest, Magyar Királyi Földtani Intézet kiadványa*

Rozlozsnik P. (1937): *Jelentés Velty István eplényt vasérc-előfordulásáról. [MÁFI Adattár Fe-12, dátum nélkül, kézirat]*

Selmeczi B. (1948): *Az 1938/39. évi Pétfürdőn lefolyt bauxitkohósítási kísérletek eredményei. Bányászat Kohászati Lapok, 81. 6.*

Schleicher A. (1957): *A kislódi vashámor története. Nyersvastermelés bauxitos elegyből a XVIII. században. Az MTA Műszaki Tudományok Osztályának Közleményei XXI. 1-4.*

Schleicher A. (1962): *Adatok a kohászat magyarországi történetéhez VIII. A kislódi vashámor története II. r. Az MTA Műszaki Tudományok Osztályának Közleményei XXX. 1-4.*

Szabó M. (1971): *A kelták nyomában Magyarországon. Hereditas. Corvina kiadó*

Tóth Á. (1998): *Adalékok a farkagyepüti bauxit megismerésének korai történetéhez. (Kézirat)*

Tóth Á. (1998): *A ciszterek és hajdani vastermelésünk. Kézirat.*

Vastagh G. (1962): *A hegyesdi vashámor. Kohászati Lapok 1962. 2.*

Vécsey B. (1949): *Az alumíniumvasérc redukálhatósága. Kohászati Lapok, 82. 5.*

Vendel M. (1938): *Über die geologischen Verhältnisse der Umgebung von Nézsza Mittel. der Berg.- und Hüttenm. Abt. Sopron.*

Vitáls I. (1931): *A hazai bauxitokkal kapcsolatos alumínium-vasérc, Bányász Kohászati Lapok 64.*

Wisnyowszky L. (1951): *A bauxit, mint vasiparunk nyersanyaga. Bányászati Kohászati Lapok 84.*

Mumifikálódott 1849-es hősi halottak az elaggott Vízakna sós bányavizében

TÓTH ÁLMOS Magyar Geológiai Szolgálat

Minden szakma lehetősége és kötelessége, hogy a nagy nemzeti eseményekről, a nagy emberekről a maga sajátos nézőpontja felől közelítsen. Az 1848-49-es dátum szakmánk szemszögéből is kiemelkedően fontos. A forradalmi hevület hozta, hogy még a forradalom évében megalakult a Magyarhoni Földtani Társulat. Szakmánk is több rendezvényvel, előadással, cikkel tisztelgett idén az ösök és a hősök előtt. Egy régi hír felelevenítésével is emlékezzünk a szabadságharcra, annak hős áldozataira és hajdani bányáinkra.

Vízakna városát 1890. július 30-án rettenetes felhőszakadás és jégeső érte. A lezúdult hatalmas vízmennyiség hatására az Ekhó-akna nevű, 1824 óta nem munkált sóbányában, amely vízzel volt elárasztva, föld alatti dörgecs hallatszott, majd a tőle mintegy 90 méterre lévő sóbányából 15 méter magas és mintegy fél méter átmérőjű kévealakú vízoszlop emelkedett föl. Ez időben az Ekhó-aknában is emelkedett a víz, az aknaszájtól mintegy 20 méterig. A vízben fa dúcok, deszkák között meztelen holttestek úszkáltak. Az aknából a vihar elültével hat tetemet emeltek ki. Öt halottnak a "látható vágott, szúrt és lött sebek kétség nélkül arra vallottak, hogy ama honvédek maradványaival van dolgunk, akik a magyar szabadságharcban, 1849. februárius 4-én

Vízaknánál elestek, s akiket a következő nap bedobáltak az Ekhó-aknába". A hatodik halottra a környékbeliek ráismertek, ő öngyilkos lett. A vízaknai veszített csata után Bem tábornok mintegy háromszáz tetemet dobott a sóbánya aknájába. A tetemek boncolását dr. König Henrik végezte. Eredményeiről tudományos körökben is több alkalommal beszámolt, s kuriozitása miatt természetesen nagy érdeklődést keltett. A testek állapotát a sóval való teljes átitatás következtében a friss-másnapos hulláéval egyezőnek találta. König doktor "a vízaknai tünemény révén megdőltnek ítéli azt a régi *physiológiai* tételt, hogy az emberi bőr nem bocsátja át a testet körülvevő folyadékokat" (Tóth Béla: Curiosa Hungarica - Magyar Ritkaságok, 1899. Atheneum kiadása felhasználásával).

Bízva abban, hogy nem sérti a hős honvédek emlékét, ha megemlítem a hajdani sóbányák helyén képződött sós tavak hasznosításának egy másik, praktikus módját. Az ún. kolozsi bányába gyakorta löktek bele a fertőző betegségben szenvedő állatokat lebunkózás helyett, így ez Torda "vészmentője" lett (Orbán Balázs, 1889 Torda város és környéke, Helikon Budapest, 1984).